

Mål C-346/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

1 juni 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

17 maj 2023

Klagande, tillika svarande i första instans:

Banco Santander S. A., i egenskap av efterträdare till Banco Banif S. A.

Motpart, tillika käre i första instans:

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, i egenskap av företrädare för dess medlemmar: Andrea och Alberto

Saken i målet vid den nationella domstolen

”Etableringsfrihet – Frihet att tillhandahålla tjänster – Marknader för finansiella instrument – Direktiv 2004/39/EG – Rätt att överklaga – Konsumentföreningars talerätt – Transaktioner som inte kan anses vara för allmänt och normalt förekommande bruk eller förbrukning.”

Talan genom ett särskilt rättsmedel på grund av förfarandefel samt överklagande till Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) av en dom som meddelats av Audiencia Provincial de Granada, vilken ogillade ett överklagande från Banco Banif, S. A. (nu Banco Santander, S. A.) av den dom som meddelats i första instans. I sistnämnda dom bifölls delvis de yrkanden som framställdes av Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales Auge (nedan kallad Auge), såsom företrädare för dess medlemmar Alberto och Andrea, i ett mål som rörde ogiltigförklaring av flera avtal om köp av finansiella produkter på grund av bristande samtycke.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

”Begäran om förhandsavgörande rörande tolkning – Artikel 267 FEUF”

Tolkningsfråga

”Mot bakgrund av att en konsumentorganisation har rätt att i domstol företräda en investerare/konsument som framställer krav mot ett värdepappersföretag på grund av att det har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter vid saluföring av komplexa finansiella produkter, får de nationella domstolarna i undantagsfall begränsa denna rätt när det rör sig om ett enskilt krav från ekonomiskt starka investerare som genomför transaktioner som inte kan anses vara [en tjänst som är] föremål för allmänt och normalt bruk och som för talan genom en konsumentorganisation, vilket kan medföra att de undgår att stå för rättegångskostnader i ett mål som rör ett mycket högt belopp, genom att de inte behöver ställa säkerhet i domstolen och inte stå för motpartens rättegångskostnader om talan ogillas eller anses utgöra rättsmissbruk?”

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument (MiFID I): artikel 52.2 (Rätt att överklaga).

Domstolens dom av den 2 april 2020, Reliantco Investments och Reliantco Investments Limassol Sucursala București (C-500/18, EU:C:2020:264).

Domstolens dom av den 20 september 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745, punkterna 35 och 36).

Anförda nationella bestämmelser

I artikel 8.1 e i Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kungligt lagstiftningsdekret nr 1/2007 av den 16 november 2007 om godkännande av konsoliderad text i den allmänna lagen om skydd för konsument och användare jämte andra kompletterande lagar) föreskrivs att de grundläggande rättigheterna för konsument och användare bland annat innefattar att de ska ha rätt att få sina intressen företrädda genom enligt lag bildade konsument- och användarorganisationer.

I artikel 11.1 i Ley de Enjuiciamiento Civil (civilprocesslagen) föreskrivs att utan att det påverkar skadelidande personers individuella talerätt har enligt lag bildade konsument- och användarorganisationer rätt att föra talan vid domstol till skydd för sina medlemmars och organisationens rättigheter och intressen, och till skydd för allmänna konsumentintressen.

Enligt tilläggbestämmelse 2 i Ley 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita (lag 1/1996 av den 10 januari 1996 om rättshjälp) har en konsumentorganisation rätt att föra talan i domstol med rättshjälp, om den talan som förs ”har direkt samband med varor eller tjänster som är föremål för allmänt och normalt förekommande bruk eller förbrukning”.

Enligt artikel 36.2 i lag 1/1996 behöver organisationen, om den tappar målet, inte stå för motpartens rättegångskostnader, oavsett hur högt belopp målet rör. Inte heller behöver de användare som organisationen företräder i målet betala rättegångskostnader.

I kungligt dekret 1507/2000 av den 1 september 2000 anges vilka varor eller tjänster som ska anses vara föremål för allmänt och normalt bruk och där ingår banktjänster och finansiella tjänster i allmänhet (bilaga I, punkt c, 13).

I såväl artikel 11.2 i Ley Orgánica del Poder Judicial (lagen om domstolsväsendet) som artikel 247.2 i civilprocesslagen föreskrivs, på samma sätt, att domstolarna ska avvisa yrkanden och rättegångsfrågor som framställs med uppenbart rättsmissbruk eller som innebär kringgående av lag eller processbedrägeri.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Mellan maj 2007 och mars 2009 ingick Alberto och Andrea fem avtal om köp av finansiella produkter (fem obligationer som bland annat emitterats av KBC, Lehman Brothers, PNP Parisbas och Abbey) med Banco Banif S. A. (nu Banco Santander S. A.), för belopp på mellan 150 000 euro och 300 000 euro och till ett sammanlagt belopp av 900 000 euro.
- 2 Samtliga avtal ingicks medan Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument (MiFID) gällde.
- 3 Som företrädare för Alberto och Andrea väckte Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales (nedan kallad Auge) talan mot banken och yrkade att de ovannämnda avtalen om köp av finansiella produkter skulle ogiltigförklaras på grund av bristande samtycke och att ett belopp av 481 634,14 euro skulle betalas tillbaka till investerarna, jämte avgifter, kostnader och ränta. Talan bifölls såvitt avsåg de avtal som ingåtts under åren 2007 och 2008 och den ogillades såvitt avsåg det avtal som ingåtts år 2010. Följaktligen ålades värdepappersföretaget att återbetala 462 515,74 euro till kändena, jämte lagstadgad ränta från och med dagen för respektive investering som ogiltigförklarats.
- 4 Svarandens överklagande ogillades av Audiencia Provincial de Granada, som fastställde domen i första instans och fann att svaranden inte hade beaktat kundernas investeringsprofil och inte lämnat tydlig och fullständig information om riskerna med de aktuella produkterna innan avtalen ingicks.

- 5 Svaranden har väckt talan genom ett särskilt rättsmedel på grund av förfarandefel samt överklagat domen från Audiencia Provincial till Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien), vilken har beslutat att ta upp överklagandet till prövning.

Parternas huvudargument i förfarandet i det nationella målet

- 6 Klaganden har gjort gällande att Auge saknar rätt att föra talan för sina medlemmars räkning, på grund av att de produkter som avtalen avsåg inte är föremål för allmänt och normalt bruk. Det rör sig i stället om finansiella produkter i spekulationssyfte som har ett högre ekonomiskt värde än vanliga konsumentprodukter.
- 7 Klaganden menar vidare att det inte är nödvändigt att begära ett förhandsavgörande, eftersom frågan huruvida konsumentorganisationer har talerätt ska avgöras på grundval av den nationella rätten, vilken unionsrätten hänvisar till.
- 8 Motparten Auge menar att det är lämpligt att begära ett förhandsavgörande om huruvida en finansiell konsument inte längre ska anses vara en konsument på grund av investeringarnas höga belopp och komplexitet och därmed inte ha rätt att föra talan mot banken via en konsumentorganisation.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 9 Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) betonar att det är omtvistat och relevant för målets avgörande huruvida organisationen Auge har rätt att i domstol företräda de investerare som anges i stämningens ansökan, vilka är medlemmar i organisationen, och föra talan om fullgörande av värdepappersföretagens rådgivningsskyldighet inom ramen för bestämmelserna i MiFID I.
- 10 I allmänhet har Tribunal Supremo slagit fast att konsumentorganisationer har rätt att föra talan för att försvara sina medlemmar i enlighet med MiFID I, även i sådana tvister som Auge har varit part i.
- 11 I två konkreta domar har Tribunal Supremo emellertid funnit att Auge, i egenskap av konsumentorganisation, saknar talerätt för att försvara enskilda konsumenters intressen med avseende på investeringar i finansiella produkter i spekulationssyfte som har ett högt ekonomiskt värde. Tribunal Supremo slog där fast att det inte rörde sig om produkter eller tjänster som egentligen riktar sig till konsumenter, eftersom de inte är föremål för allmänt och normalt bruk och eftersom denna talerätt enligt spansk rätt för konsumentorganisationer förutsätter att försvaret av medlemmarnas rättigheter har direkt samband med varor eller tjänster som är föremål för allmänt och normalt förekommande bruk eller förbrukning.
- 12 I de domarna fann Tribunal Supremo att det finns finansiella tjänster som med hänsyn till sin art och omständigheterna kring dem – och med beaktande av de

höga beloppen och spekulations syftet – gör att de inte kan anses utgöra ”tjänster som är föremål för allmänt och normalt bruk”. Det innebär inte att just dessa investerare inte får föra talan själva för att försvara sina intressen, utan bara att de inte får göra det genom en konsumentorganisation för att slippa att ställa de säkerheter hos domstolen som normalt krävs för att få väcka talan och för att undvika risken att förpliktas att stå för rättegångskostnaderna i de lägre instanserna och i högsta instans.

- 13 Syftet är att förhindra att denna särskilda talerätt för konsumentorganisationer missbrukas i mål där det är oklart om de medlemmar de företräder är att betrakta som konsumenter, på grund av tvistens beskaffenhet och tvistebeloppet, och att den rätt till rättshjälp som dessa organisationer enligt lag har när de för talan för att försvara sina medlemmars intressen utnyttjas.
- 14 Såvitt Tribunal Supremo känner till har EU-domstolen inte uttryckligen uttalat sig om de nationella domstolarnas utrymme för skönmässig bedömning när de gäller rätten för konsument- och användarorganisationer att utöva de rättigheter som bygger på bestämmelserna i MiFID I.
- 15 Avslutningsvis har Tribunal Supremo inte funnit att investerare som har ett vinstsyfte men som inte handlar inom ramen för en närings- eller yrkesverksamhet inte skulle ha ställning som konsumenter, även om deras investeringar har varit komplexa eller uppgått till höga belopp. Tribunal Supremo har bara ifrågasatt att sådana organisationer skulle ha talerätt i vissa konkreta fall där den mot bakgrund av omständigheterna har funnit att det kan ha förelegat ett processbedrägeri på så sätt att personerna genom att inte föra talan själva utan genom en konsumentorganisation har velat slippa att behöva ställa säkerhet i domstolen och undvika konsekvenserna av ett förpliktigande att stå för rättegångskostnaderna, vilket är till men för såväl motparten som statskassan.
- 16 Det är därför nödvändigt att fråga EU-domstolen huruvida det, under vissa särskilda omständigheter och trots att investeraren på grund av det höga investeringsbeloppet eller investeringens komplexitet inte förlorar sin ställning som konsument, är tillåtet att begränsa rätten för en konsumentorganisation att företräda denne, för det fallet att det bedöms att det kan föreligga ett processbedrägeri i den meningen att investeraren vill undvika att ställa säkerhet i domstolen och att drabbas av konsekvenserna av ett förpliktigande att stå för rättegångskostnaderna, genom att inte föra talan själv utan genom en konsumentorganisation.